

Kritik är nödvändigt och bra

Artikeln var 1997 publicerad i Plogbillen som ett svar på kritik mot plogbillsrörelsen från deltagare i Socialekologisk Aktion.

Jag tycker att det är bra att [plogbillsrörelsen](#) äntligen får öppen och genomtänkt kritik. Tidigare har kritiken ofta varit intern inom rörelsen, snabbt avfärdande som i en del insändare eller förtal bakom ryggen på oss plogbillar.

Det finns en rad antidemokratiska tendenser inom plogbillsrörelsen som måste diskuteras öppet. De grupper som inte för protokoll utestänger andra från möjligheten att ta del av beslut och ändra dem. När beslut eller veton ignoreras körs demokratin över. Aktivister censurerar sej själva eller vågar inte lägga in veton.

Borgerliga revolutionen

Plogbillsrörelsen är ett barn av vår tid. Och vår tid är en del av upplysningen och den borgerliga revolutionen mot kungadöme och feodalism. Revolution är en övergång från ett system till ett annat. Denna övergång har aldrig gått snabbt. Den borgerliga revolutionen är ännu inte genomförd fullt ut i sin fulla potential. Det går också att prata om feministiska, socialistiska eller gröna revolutioner. Dessa är alla påbörjade men inte någonstans fullt genomförda. Alla dessa revolutioner har dessutom något att lära plogbillsrörelsen. Vi är inte som vi kanske tror alltid i frontlinjen.

Den borgerliga revolutionens innovationer och verktyg som ex valberedning är till för att motverka vän-kotterier. När grupper inom plogbillsrörelsen rekryterar själva, bildas kotterier bestående av vänner samt eliter av tillräckligt trevliga aktivister. Folkrörelserna i Sverige har en rad viktiga kriterier för demokrati som vi plogbillar ännu inte lyckats genomföra. Vi behöver ett radikalt experimenterande och utvecklande av folkrörelsernas principer inom plogbillsrörelsen. Vi använder en del av feminismens verktyg under möten, som ex rundor och stämningsunderlättare. Vi har utvecklat egna verktyg som sexismobservatör och förtrycksobservatör. Man kan säga att feminismens experimenterande med demokratiska verktyg är ett försök att fullfölja vad den borgerliga revolutionen under tidigare sekel påbörjade.

Varje gång som en samhällsmedborgare har kritik mot plogbillsrörelsen men inte tar upp den till debatt, undanhålls viktiga synpunkter. De demokratiska visionerna med yttrandefrihet, offentlig kritik istället för illvilligt förtal, är egentligen genialiskt kreativt. Maximera kritiken och tryggheten. Minimera (själv)censur och baktaleri.

Både Mathias Wågs och Linus Brohults artiklar har många intressanta synpunkter som vi behöver reflektera över och låta oss påverkas av. Flera av oss kanske upplever att deras ideologier är oss främmande. Men kritik kan inte avfärdas eller bortförklaras med att kritikerna inte har samma grundsyn på demokrati och våld. Om vi gör ett sådant avfärdande så använder vi en av sekterismens skydd mot yttervärlden.

Att bejaka kritik innebär inte att man undviker att säga emot. Det är större respekt mot kritikern att ärligt ge sej in i debatten med alla invändningar. Då har den andra möjlighet att förklara sej och överbevisa mej med nya argument. Det är omöjligt att överbevisa den nickande lyssnaren. Jag tänkte börja reflektera över Mathias Wågs synpunkter.

Plogbillarna skulle enligt honom drabbas av sekteristiska tendenser just för att vi har en snäv definition på [civil olydnad](#) som vi aggressivt slår vakt om och är ovilliga att diskutera. Men jag har aldrig träffat någon inom plogbillsrörelsen som tycker att civil olydnad är den bästa eller den enda metoden. Det skulle i så fall vara när Linus Brohult i början av nittiotalet var med i plogbillsrörelsen. Han drev då att civil olydnad var bra i sej.

Civil olydnad är en metod som utvecklades av Thoreau 1849. Den har en viss dynamik som är ytterst användbar om man vill bekämpa lydnad och människors rädsla för straff. Men det finns ju naturligtvis en rad andra metoder. Jag tror att vi plogbillar har varit lite dåliga på att tydliggöra detta. Att vi sysslar med civil olydnad behöver inte innebära att alla andra ska göra det.

Jag håller dock inte med Mathias om att en smal definition eller en aggressiv diskussionsteknik skulle vara sekteristiskt. Jag tycker vi är alldeles för snälla i offentliga diskussioner. Och jag tycker att breda definitioner på politiska begrepp ofta gör dem urvattnade. Civil olydnad är en lite udda metod som inte ska blandas samman med direkt aktion eller andra företeelser.

Mathias föreslår också att en dialog med makten och den etablerade

offentligheten skulle vara ointressant. Jag tror att om vi inom plogbillsrörelsen inte skulle vara öppna för och intresserade av kritik och dialog från "makten" (kapital, lagen, fackföreningar, kyrka, stat) så skulle vi inom några månader sekteriseras. Vi skulle börja tro att vi har sanningen som inte ska behöva utstå någon kritik från de "orättfärdiga".

"Borgerliga medier"

När det gäller offentliga etablerade media så är det självklart så att de utnyttjar oss, förvränger det vi säger och ibland är allmänt elaka. (Jag tycker dock att flera anarkistiska rmedier förvränger vårt budskap mycket värre. I en anarkisttidning är några av oss plogbillar uttryckligen förbjudna att debattera.)

Men en bojkott från plogbillsrörelsens sida mot etablerade medier skulle innebära att vi undvek att försöka gå i dialog med de åtta miljoner människor som inte prenumererar på Hopp & Motstånd.

Jag tror vi plogbillar har en skyldighet att ställa oss till svars inför andra medborgare. Majoriteten är förmodligen emot ett stopp av vapenexporten. Vi måste ställa upp när denna majoritet använder sina ofullkomliga medier för att försöka förstå oss bättre.

Mathias använder beteckningen borgerliga medier för de etablerade medierna. Men alla medier är väl borgerliga? Hopp & Motstånd är en borgerlig tidning i den bemärkelsen att den bygger på en rad borgerliga värderingar om yttrandefrihet, allas rätt till information, kamp mot censur etcetera.

Den borgerliga revolutionen mot feodalismen är ännu inte genomförd. Hopp & Motstånd försöker radikalisera de borgerliga rättigheterna så att även de som inte har pengar eller makt att äga egna tidningar ska kunna yttra sej. Det ska de kunna göra även om de är emot oss – speciellt om de är emot oss.

De borgerliga ideologierna driver att även de som vi tycker sämst om har mänskliga rättigheter som ex yttrandefrihet, och rätten att kritisera. En dialogbojkott mot de oliktankande, de som inte är tillräckligt revolutionära, skulle vara kontrarevolutionärt gentemot den borgerliga revolutionen.

Postmarxisten Laclau har visat hur en revolution och en befrielse måste innehålla en del av det gamla, annars skulle det gamla återuppstå. En

sydafrikansk aktivist sa en gång att postapartheid också kommer att innehålla apartheid. Hon sa också att en motrörelse innehåller det den är emot. Det går inte att skapa något nytt ur intet. Vi måste fortsätta den borgerliga revolutionen mot feodala tendenser om det så är auktoritetstro eller illusioner som skapas genom maktdelegering (kallas för decentralisering). Vi kan inte vara totalt emot den borgerliga revolutionen. En sådan totalisering är omöjlig.

Jag tycker inte vi ska avfärda borgerliga, liberaler, maktmänniskor eller reformister utan snarare se om vi kan mötas och gå vidare tillsammans, åtminstone i några frågor. Alternativet är någon sorts diktatur där de orättfärdiga inte får vara del av framtidens samhälle. Detta måste plogbillarna kämpa emot.

Jag tror att den som tar ifrån sin motpart makten utan att lyssna på dennes åsikter blir korrumpad av sin nyvunna rättfärdiga makt.

Ledare inom plogbillsrörelsen

Mathias har en viktig poäng när han skriver att media skapar inofficiella ledargestalter som identifieras med rörelsen. Plogbillarna har lite tafatt försökt att lösa detta med mediariktlinjer och rotation. Vi deltar ofta inte ensamma i intervjuer i samband med aktioner. Vi försöker se till att varannan intervjuad är kvinna. Själv säger jag nej till ungefär åttio procent av alla tidningar och mediabolag som ringer mej. Jag försöker förmedla andra namn istället. Detta fungerar ibland mycket bra. Men ofta misslyckas vi.

Mathias kritiserar plogbillarna för att vi försöker indefiniera oss i samhällsdebatten. Jag tycker att det är viktigt att vi både definieras som en del av samhällsdebatten och att vi anser oss vara en del av samhället. Samtidigt måste vi våga riskera att bli utdefinierade. Då utmanar vi andra att också våga bli utdefinierade. Det finns dock ingen anledning att själva utdefiniera oss, att bygga upp gränser gentemot andra medborgare.

Vidare kritiserar Mathias oss för att vi försöker utdefiniera djurrättsaktivister och antifascister. Jag förstår kanske inte riktigt vad han menar, men alla plogbillar är väl antifascister och vi har medlemmar som har befriat djur från fångenskap.

Det vi försöker kritisera är antidemokratiska konspiratoriska inofficiella

(hemliga utestängande) tendenser samt våld. Vi tar avstånd från aktioner där aktivister riskerar andra människors liv eller hälsa. Bränner man ner en lastbil så riskerar man vanligtvis att det är någon luffare eller chaufför som gömt sej på flaket för att få sej en tupplur. Vi har inte den rätten att offra andra människor för våran kamp.

Mathias menar att "angripa folkrörelser man inte är fullt överens med i borgerliga media, bara stärker repressionen mot alla radikala rörelser".

Jag tycker det är viktigt att plogbillarna får kritik i massmedia. Debatt är nödvändigt. Den rörelse som försöker dämpa den offentliga kritiken mot oss plogbillar gör oss bara en björntjänst.

Jag tror dock att Mathias missförstår oss när han skriver "full överens med". Det låter som om det bara var några meningsskiljaktigheter mellan oss. Själv tycker jag att hemliga grupper om det så är säkerhetstjänster eller aktivister är ett hot mot rättvisa, fred, frihet och demokrati. Dessa grupper står på intet sätt nära plogbillsrörelsen. De är vår motpart. De tillhör den företeelse som vi kämpar emot. Men motparten är också vår dialogpartner.

För att inte det ska bli missförstånd vill jag dock förtydliga att alla rörelser självklart har några saker hemliga för utomstående. Detta kan vara medlemsregister, stödpersoner, platsen där flyktingar gömmer sej, kontakter med andra länders aktivister etcetera. Men i ett land som Sverige där "repressionen" är relativt mjuk måste den största delen av rörelsens arbete vara öppen. Rörelsen blir annars kontrarevolutionär genom att offentligheten och medborgarnas insyn minskar samt elitistisk eftersom aktivisterna måste ha en speciell insikt om sanningen eftersom de inte tror sej behöva de alltför oliktankandes kritik.

Dialog är tal

Mathias menar att öppenheten kan föras genom pressmeddelanden, bokhandlar, demonstrationer, boxadresser och tidningar. Själv är jag starkt emot en demokrati där det offentliga samtalet bara går åt ett håll, alltså genom medier. Det offentliga samtalet ska främst vara just sam-tal öga mot öga. Det är en myt att kalla debatter som är förmedlade genom medier för offentliga samtal. Samtal är tal. Massmedier bryter samtalet för att i bästa fall skapa ett

djupare samtal senare. Medier är offentliga monologer.

I den borgerliga ideologin på sjutton- och artonhundratalet så skulle den allmänna opinionen bildas genom offentliga samtal på salonger och kaféer. Då var det bara de besuttna som inte ansågs vara åsiktsmässigt beroende av en herre som fick vara med. Alla deltagare skulle vara självständiga.

Arbetarrörelsen och kvinnorörelsen radikaliserade den borgerliga revolutionen när de inkluderade "alla".

Men massmedia korrumperade själva idén om offentligt samtal när de förvrängde det till att gälla massmedia.

Massmedia var från början en inledning på det offentliga samtalet. Artiklar och bokavsnitt lästes högt i kaféerna innan själva diskussionen. Denna "urborgerliga" syn på det offentliga samtalet gör massmedierna snedvinklingar mindre farliga. Människor är intelligenta. Och människor tillsammans i samtal kan vara än mer kreativa och förnuftiga. De kan genomsåda sådant som skrivs i böcker eller tidningar. Olika offentliga monologer jämförs på arbetsplatsers lunchrum. Någon har kanske direkt information från någon släkting som jobbar på Bofors eller så har de kontakt med fredsrorelsen.

Det skulle vara elitistiskt och förnedrande att se medborgare som passiva offer för massmedias bild. De som har den här synen på medborgarna har ju då logiskt sett en insikt som inte andra medborgare har. Denna elit kan ju genomsåda.

Straff

Mathias uppfattar att i min tolkning av civil olydnad så är det viktigt att ta straffet för att vi ska gå i dialog med makten och rättsväsendet. Detta skulle vara en reformistisk strategi för att skapa mildare statsrepression och snällare lagar. Denna taktik skulle vara idealistisk och visa på en total avsaknad av maktanalys.

Jag undrar om Mathias har läst min Handbok i civil olydnad ytterst slarvigt eller om han har fått tolkningen i andra hand. Jag föreslår en mer noggrann läsning och att du Mathias återkommer. Kanske finns det ett förtydligande av några av dina missförstånd i min diskussion om Linus artikel.

Linus tycks dock inte heller ha läst min definition av civil olydnad speciellt noggrant. Jag har självklart inte någon "positiv" bild av straffet. Straff är våld och ska avskaffas. Jag tycker inte att vare sej plogbillar, nazister eller våldtäktsmän ska avtjäna fängelsestraff. Det finns ickevåldsliga alternativ till straff som exempelvis personliga ständigt närvarande assistenter/bevakare. Dessa kan både hjälpa och kontrollera. De kan utbildas att ingripa även mot de mest extrema våldsutövarna.

När det gäller plogbillarna och den påstådda viljan att straffas tycker jag naturligtvis att de ska få månadslön för att avrusta resten av alla vapen. Vi vill gärna ha många arbetskamrater som hjälper till.

Det är inte heller så att jag använder mej av Rawls definition. Min definition är precis som det står i boken en motdefinition. Min definition bygger istället på Thoreau som utvecklade själva idén med civil olydnad. Hans viktigaste politiska innovation var att straffet skulle vara en del av aktionen. Det är dock orimligt att tolka honom eller hans efterföljare (indiska självständighetsrörelsen, medborgarrörelsen, kvinnofredsläger, plogbillsrörelsen) så att straffet skulle vara bra eller önskvärt.

Man kan diskutera om Thoreaus metod - civil olydnad - är bra eller värdelös. Men som forskare i sociologi så vill jag hävda att den har en speciell dynamik. Thoreau kämpade mot människors lydnad och orsaken till deras lydnad, rädslan för straff.

Hans idé - som jag också tycker är genial - är att makten kvarstår bara så länge vi är rädda för straffet. Genom att göra aktioner utan att smita undan så mister straffet sin kraft. Staten har inte längre makt över oss. Vi utmanar genom att inte väja för straffet. Straffet är själva grunden för makt - att människor går omkring och är rädda att "bli tagna" eller straffade eller utdefinierade.

Hemliga aktioner stärker makten

Genom att inte väja undan för straffet utmanar man sina medmänniskor att också övervinna sina rädslor. Något som tidigare kändes otänkbart blir åtminstone tänkbart. Även någon som är emot oss måste erkänna att det faktiskt är möjligt att bryta mot lagen. Att avrusta vapen är möjligt för

medborgare. Det erkänner till och med SAABs ledning. Denna möjlighet är också en struktur. Varje olydnadshandling skapar en möjlighetsstruktur. Det är ungefär som att göra en stig i skogen. Andra kanske inte väljer att gå den. Men om man ser att den finns där så blir den också ett alternativ.

Civil olydnad har alltså ändrat möjlighetsstrukturen i samhället på ett grundläggande sätt. Samhället kan inte gå tillbaka till hur det var innan när inte den där stigen fanns.

Hemliga aktioner skulle enligt det här synsättet stärka makten. Man talar då om för medborgarna att det faktiskt finns en stig att gå här inne i skogen. Men akta er, den är farlig. Gå inte den här stigen om du riskerar att åka fast. Hemliga aktioner skulle då sociologiskt få den för makten nödvändiga funktionen att synliggöra rädslan för repressalier. Vi behöver bli påminda om att olydnad är farligt – så ta det varligt.

När jag satt i fängelse var det tydligt hur vakterna tillät oss att bryta mot en rad regler för att vi därför skulle lyda de viktiga reglerna, de som kunde hota systemet. Vår rädsla för att bli avslöjade gjorde vår olydnad till ännu starkare bojor.

Att övervinna rädslan för att bli straffad innebär inte att man nonchalerar straffet som Linus tycks tro, eller att man slutar att vara rädd. Vi använder offentligheten för att maximera stödet för de fängslade och för att få dem frikända.

Gandhi poängterade att när staten slutar att straffa oss så måste vi trappa upp kampen. Det skulle enligt Gandhis synsätt vara i stort sett verkningslöst att utmana andra människors lydnad (utmana makten) genom att göra aktioner som accepteras. Strafflösa aktioner som demonstrationer eller ceremonier vid vapenfabriker kan dock vara viktiga av andra skäl. De kan fungera som en fest, vi ser att vi är fler. De kan också hjälpa människor i deras individuella privata upptrappning, att våga vara offentliga, våga stå för sina åsikter.

Öppenhet har också funktionen av att ta bort myten om att vi är hemliga inför säkerhetstjänsterna. Det vore ganska otroligt om inte flera säkerhetstjänster redan kartlagt Socialekologisk aktion. Men en säkerhetstjänst kommer inte att ingripa förrän Socialekologisk aktion hotar någon stat och den risken finns knappast. Socialekologisk aktions hemlighetsmakeri är snarare gentemot oss

medborgare och gentemot de företag som de gör aktion mot. Och varför ska bara säkerhetstjänsterna veta vad socialekologerna sysslar med?

Plogbillsrörelsen har visat att det faktiskt går att genomföra själva aktionerna även om man är offentlig i förväg.

Jag tror att hemlighetsmakeriet inom Socialekologisk aktion mest har symboliska funktioner för deltagarna. Det skapar viktiga myter, meningsfullhet och känslan av att "vi" är radikalare än "de". Det tragiska är att de som exempelvis riskerar att utvisas kan invaggas i den falska känslan av säkerhet.

Linus och Mathias önskar skydda de som inte vill ta för stora risker. Det skyddet är helt och hållet beroende av säkerhetstjänsternas ointresse eller välvilja.

Jag tror att det är en lång och svår process att nå överenskommelser i samhället. En motståndsrörelse måste därför lägga ner stor möda på att lyssna och bli förstådd. Möjligheten till överenskommelser är helt beroende av att symboler och aktioner är konstruktiva och att de används för att stärka en dialog med andra medborgare, även om dessa är våra motståndare. Demokrati handlar inte om att komma överens med likasinnade utan att hitta möjligheter och utrymme att leva tillsammans.

Per Herngren

Hammarkullen 1997